

Sygn. akt I C 328/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Jacek Włodarczyk

Protokolant: Ewa Lenartowicz

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2017 r. w Częstochowie

na rozprawie

sprawy z powództwa E. K. i G. K.

przeciwko pozwanej J. S. (1)

o zachówek

- 1) zasądza od pozwanej J. S. (1) na rzecz powodów E. K. i G. K. po 142.768,75 (sto czterdzieści dwa tysiące siedemset sześćdziesiąt osiem 75/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 5 czerwca 2016 r.;
- 2) oddala powództwo w pozostałej części;
- 3) zasądza od każdego z powodów na rzecz pozwanej po 901,77 (dziewięćset jeden 77/100) złotych z tytułu zwrotu kosztów procesu;
- 4) nakazuje pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Częstochowie 18.468,97 (osiemnaście tysięcy czterysta sześćdziesiąt osiem 97/100) złotych z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych;
- 5) nakazuje ściągnąć od każdego z powodów na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Częstochowie z zasądzonych na ich rzecz w punkcie 1 sentencji wyroku świadczenia po 2.409,05 (dwa tysiące czterysta dziewięć 05/100) złotych z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygnatura akt I C 328/16

UZASADNIENIE

Powodowie E. K. i G. K. w pozwie z 31 sierpnia 2016 r. wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich od pozwanej J. S. (1) po 180.000 zł z ustawowymi odsetkami od 11 lipca 2012 r. tytułem zachowku. W uzasadnieniu wskazali, że Z. K. (spadkodawca), był odpowiednio ich mężem i ojcem. Zmarł 22 listopada 2011 r. a spadek po nim w całości na podstawie testamentu odziedziczyła pozwana. Powodowie są jedynymi spadkobiercami ustawowymi. Gdyby nie testament dziedziczyliby spadek po połowie. Tytułem zachowku należy się każdemu z powodów po 1/4 wartości spadku, który szacują na 730.800 zł. W skład spadku wchodzi działka rolna w J. oraz gospodarstwo rolne w J., gospodarstwo rolne w P., działka w P., pieniądze w kwocie 320.000 zł, które spadkodawca uzyskał za sprzedaży działek w miejscowości B..

Pozwana J. S. (1) w odpowiedzi na pozew uznała powództwo do kwot po 121.500 zł dla każdego z powodów, w pozostałej części wniosła o oddalenie powództwa z zasądzeniem kosztów procesu. Przyznała, że jest jedynym

spadkobiercą testamentowym spadkodawcy, a powodowie są jedynymi spadkobiercami ustawowymi. Wskazała, że w skład masy spadkowej po Z. K. wchodzi: własność działek nr (...), obie położone w D., opisane w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Myszkowie nr (...), własność działki nr (...) położonej w J., opisanej w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Myszkowie nr (...), udział w wysokości 2/4 części we własności działek nr (...), położonych w J., dla których Sąd Rejonowy w Częstochowie prowadzi księgę wieczystą nr (...), oraz pieniądze w kwocie 150.000,00 zł pochodzące ze sprzedaży przez spadkodawcę nieruchomości położonej w B.. W odpowiedzi na pozew pozwana zaoferowała gotowość przeniesienia na powodów własności działek nr (...) położonych w D., w celu zaspokojenia roszczenia o zachówek. Pozwana wskazała, że nie wie co się stało z pieniędzmi ze sprzedaży udziału we własności działki nr (...) położonej w J., którą spadkodawca zbył 8 kwietnia 2010 r. za cenę 30.000 zł. Pozwana pokryła koszty pogrzebu spadkodawcy i wystawiła mu pomnik ponosząc łączne koszty w kwocie 27.000 zł.

1. Ustalenia faktyczne

W sprawie niesporne jest, że pozwana J. S. (1) jest jedynym spadkobiercą testamentowym po Z. K. i nabyła w całości po nim prawa spadkowe, co stwierdzono postanowieniem Sądu Rejonowego w Myszkowie z 26 czerwca 2012 r. w sprawie I Ns(...). E. K. to żona spadkodawcy, a G. K. to jego syn, byłiby jedynymi spadkobiercami ustawowymi.

Dowód: odpis postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku –k. 15, odpis aktu zgonu i aktu urodzenia –k. 16-17,

W skład spadku po zmarłym Z. K. wchodzi:

- własność działek nr (...), położonych w D., opisanych w księdze wieczystej nr (...), o wartości 203.000,00 zł,
- własność działki o nr (...) położonej w J., opisanej w księdze wieczystej nr (...), o wartości 2.300,00 zł,
- udział w wysokości 3/8 we własności działki nr (...) w P., dla której nie urządzono księgi wieczystej, o wartości 2.925 zł,
- udział w wysokości 1/2 we własności działek nr (...) położonych w J., opisanych w księdze wieczystej nr (...), o wartości 239.850,00 zł.
- pieniądze w kwocie 150.000 zł

Dowód: wyciąg z rachunku bankowego –k. 81, wypisy z rejestru gruntów –k. 122-124, opinia biegłego –k. 141-286, ustne uzupełnienie opinii –k. 307-308.

Pozwana poniosła koszty urządzenia pochówku spadkodawcy, pogrzebu i pomnika w łącznej kwocie 27.000 zł.

Powodowie wzywali pozwaną do zapłaty zachowku w kwotach po 180.000 zł. Pozwana otrzymała to wezwanie 4.06.2016r.

Dowód: wezwanie do zapłaty z dowodem doręczenia –k. 19-20.

W dniu 8 kwietnia 2010 r. spadkodawca Z. K. zbył udział we własności działki nr (...) położonej w J. za 30.000 zł. W dniu 27.10.2011 r. spadkodawca sprzedał działki nr (...) położone w B. za 150.000 zł.

Dowód: kopia aktu notarialnego z 8 kwietnia 2010 r.- k. 69-74, kopia aktu notarialnego z 27 października 2011 r. – k. 75- 77.

2. Ocena dowodów.

Wszystkie okoliczności faktyczne w sprawie (oprócz wartości nieruchomości wchodzących w skład spadku), były niesporne. Zostały nadto potwierdzone powołanymi wyżej dowodami.

W szczególności niesporny był skład spadku. Powodowie po początkowym twierdzeniu, że w skład spadku powinna być brana pod uwagę nie cena uzyskana przez spadkodawcę ze sprzedaży działek w B. wg aktu notarialnego –k. 75-77, tylko ich wartość wg wyceny dokonanej przez biegłego, cofnęli wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii tegoż biegłego -k. 308. Pozwana przyznawała, że z tej sprzedaży spadkodawca uzyskał 150.000,00 zł i wykazała, że środki w tej kwocie znalazły się na rachunku bankowym spadkodawcy i aktualnie należą do niej- k. 81.

Powodowie nie wskazali także żadnych banków, gdzie należałoby zasięgnąć informacji co do ewentualnych depozytów należących przed śmiercią do spadkodawcy –k. 309.

Jeśli chodzi o działkę nr (...), to pierwotnie była własnością spadkodawcy i D. P. z udziałem po 3/8 i rodziny M. z udziałem 2/8. Pozwana odziedziczyła udział należący do spadkodawcy czyli w wysokości 3/8.

Sąd dał wiarę w pełni opinii biegłego K. S., bowiem zarzuty do opinii zgłoszone przez pozwaną okazały się być chybione. Biegły w sposób przekonujący i logiczny odniósł się do nich, w szczególności wskazując z jakiej bazy danych korzystał i co ona zawiera, jaka metodę wyceny stosował, oraz dlaczego ocenił, że ta metoda jest właściwa. Stanowisko biegłego jest przekonujące, a odmienna ocena pozwanej nie wyszła poza ramy zwykłej polemiki.

3. Ocena prawna.

Prawo do zachowku uregulowane jest w tytule IV czwartej księgi kodeksu cywilnego. Do podstawowych założeń prawa spadkowego należy zapewnienie członkom najbliższej rodziny spadkodawcy uzyskania określonej korzyści ze spadku niezależnie od woli spadkodawcy, tj. choćby spadkodawca pozbawił ich tej korzyści przez rozrządzenia testamentowe lub dokonane darowizny. Zgodnie z przepisem art. 991 § 1 k.c. uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy. Należy im się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przysługiwał przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś sytuacjach – połowa wartości tego udziału.

Uprawniony należny mu zachówek może otrzymać przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny (art. 991 § 2 k.c.). Jeżeli korzyści w żadnej z powyższych postaci od spadkodawcy nie otrzymał, a korzyść taką otrzymała inna osoba, nawet taka, która sama jest uprawniona do zachowku, roszczenie o zachówek przysługuje mu, choćby został powołany do spadku, nawet z ustawy.

W sprawie nie było co do zasady sporne pomiędzy stronami samo prawo do żądania przez powodów zachowku. Jako spadkobiercom ustawowym po Z. K. przysługiwałoby im prawo po 1/2 udziału w spadku. Spadkodawca powołał do całości spadku spadkobiercę testamentowego-pozwaną. Zatem powodom służy roszczenie o zachówek w wysokości 1/2 należnego im udziału spadkowego, czyli po 1/4 wartości spadku.

Nie był również sporny między stronami skład masy spadkowej po Z. K..

Wartość należnego zachowku ustala się według wyliczenia: wartość aktywów wchodzących w skład spadku, minus wartość ewentualnych pasywów, plus darowizny doliczane zgodnie z art. 993 k.c. do spadku. Następnie wylicza się udział spadkowy uprawnionego, gdyby dziedziczył z ustawy i potem wysokość samego zachowku.

Obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości rzeczy wchodzących w skład spadku ustalonej z uwzględnieniem stanu spadku z daty jego otwarcia, a cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu. Punktem odniesienia przy obliczaniu stanu czynnego spadku dla potrzeb obliczenia zachowku, może być bowiem jedynie chwila otwarcia spadku będąca chwilą śmierci spadkodawcy. (por.: uchwała Sądu Najwyższego (7s) zasada prawna z 26 marca 1985r., IIICZP 75/84, OSNC 1985/10/147; uchwała Sądu Najwyższego z 17 maja 1985r., III CZP 69/84, OSNC 1986/3/24; wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 2005r., I CK 765/04, LEX nr 180835; wyrok Sądu Najwyższego z 14 marca 2008r., IV CSK 509/07, LEX nr 445279).

Ustalenie wartości poszczególnych składników wchodzących w skład spadku, w tym także ustalenie wartości nieruchomości dla określenia wymiaru zachowku powinno być oparte na kryteriach rynkowych. Określenie wartości rynkowej nieruchomości powinno więc nastąpić zgodnie z regułami i metodami wynikającymi z przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami i przepisów wykonawczych oraz standardów zawodowych rzeczoznawców (por. też wyrok Sądu Najwyższego z 23 maja 2013r., I CSK 701/12, LEX nr 1353071).

Wartość aktywów to wartość nieruchomości- 448.075 zł, oraz pieniądze 150.000 zł. W sumie aktywa to 598.075 zł. Wartość nieruchomości i udziałów spadkodawcy w ich własności przyjęto w ślad za opinią biegłego, przy czym co do działki nr (...), biegły podał wartość udziału w 1/4 części (1.950 zł), zatem udział wynoszący 3/8 ma wartość 2.925 zł. Od kwoty 598.075 zł należy odjąć koszty pogrzebu i nagrobka w łącznej kwocie 27.000 zł, co daje 571.075 zł. Gdyby wchodziło w grę dziedziczenie ustawowe udziały powodów wynosiłyby po połowie z tej wartości czyli po 285.537,50 zł, zaś należny zachówek to połowa z ich potencjalnego udziału, czyli po 142.768,75 zł.

Takie też kwoty tytułem zachowku zasądzono od pozwanej, na rzecz każdego z powodów na podstawie art. 991 § 1 k.c. Pozwana popadła w opóźnienie w zapłacie zachowku od dnia następnego po wezwaniu jej do jego zapłaty, czyli od 5 czerwca 2016 r.

W pozostałej części powództwo oddalono jako wygórowane.

Orzeczono na podstawie art. 991 § 1 k.c.

O ustawowych odsetkach za opóźnienie orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c.

4. Koszty procesu.

Roszczenie każdego z powodów zostało uwzględnione w 79,31%. Pozwana poniosła koszty procesu w kwocie 7.217 zł (koszty zastępstwa procesowego i opłata od pełnomocnictwa) i 1.500 zł zaliczka na wydatki, w sumie 8.717 zł. Z tej kwoty 79,31% to 6.913,45 zł- koszty w tej wysokości powinna ponieść pozwana. Powodów obciąża zatem obowiązek zwrotu pozwanej w sumie kwoty 1.803,55 zł (8.717 – 6.913,45), a ponieważ między powodami zachodzi współuczestnictwo formalne, każdy z nich powinien zwrócić pozwanej połowę tej kwoty czyli zasądzono od każdego z nich na rzecz J. S. po 901,77 zł.

Orzeczono na podstawie art. 105 § 1 k.p.c.

Skarb Państwa wyłożył w tej sprawie w sumie 23.287,07 zł, z czego 79,31 % to 18.468,97 zł, w tej wysokości koszty sądowe obciążają pozwaną. Pozostała kwota, czyli 4.818,10 zł obciąża powodów po połowie, czyli po 2.409,05 zł.

Orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 i § 2 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2014, 1025 tekst jednolity).